Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат
1931 сыл алтынньы
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 122 (6414) | 1986 сыл. Алтынньы 11 күнэ СУБУОТА | Сыаната 3 харчы.

БАЧЫЫМКАР КҮҮСТЭРЭ — БАТЫҺААЧЧЫЛАРЫГАР

Бачыымнаах Эрилик Эристиин аатынан совхоз

Эрилик Эристиин аатынан совхоз коллектива уон иккис пятилеткаҕа наука, техника уонна баастыҥ опыт ситиһиилэрин туһанан ходуһаны, бааһынаны төрдүттэн тупсарыыга, сир быйаҥын үрдэтэн кинилэр туруктаах үүнүүлэрин ыллыыга ойоҕуоҥа ыҥырыы таһаарбыта. Хаһаайыстыба бизнес сылга бэлиитэммит үрдүк кирбиилэригэр сири кытта үлэ арааҥ көрүҥнэрэ киллэриллибиттэрэ. Итиннэ саамай дьоҕуннаахтара — бааһыналар үүнүүлэрин сыл ахсын үрдэтэн, пятилетка бүтэһик сылыгар гектартан ортотунан 10 центнер бурдуҥу хомуйуу, күөх маассаа валовой хомуурун 6342 тоннаҕа тиэрдии, 4756 тонна силэһи соҕотуоҥкалаан хас биирдии ыанар ыанахха 3-түү тонна силэс тиксэрии ситиһии, о. д. а.

Ыҥырыыллаахтар быйылгы курдук кураан сайыҥнаах туруулаһан үлэлээн хортуоппуй үрдүк үүнүүтүн ылбыттарын бэлиитэнэр наадалаах. Николай Николаевич Новгородов звенота 50 гектардаах бааһынаттан валовойунан 4692 центнер хортуоппуйу хомуйда. Бу бизнес киһилээх коллектив гектартан ортотунан 75 центнер үүнүүнү ылар былааннааҕын 93,8 центнеринэн толордо.

Ол эрээри хортуоппуйу үүнэрээччилэр ситиһиилэрэ совхоз атын звеноларын таһаарыылаах үлэлэринэн чиҥэтиллибэтэ. Онуоха кураан дьыл күчүмэҕэйдэрэ үгүс мэһэйдэри үөскэппиттэрин этэр наадалаах. Холобур, туорахтаах культуралар 897 гектарга ыһыллыбыттарыттан үүнүү 447 гектарыттан эрэ хомулунна. Комбайн хомуйбут сириттэн гектартан ортотунан 6,1 центнер бурдук ылылынна.

Бу биричиинэнэн сүөһү аһылыга буолар культуралартан былааннаах үүнүү эмиэ ылыллыбакка хаалла.

ЭҺИЛГИ ҮҮНҮҮ БИҺИГЭР

Карл Маркс аатынан совхоз сири оногоччулара звеньевой Николай Лаврентьевич Турантаев салаатынан бу күннэргэ кэлэр сыл сааскы ыһыытыгар бэлэмнэнии үлэ-дьаһалы [illegible] техника өрөмүөнньэнэн бүтта. Дьыл ыараханынан сибээстээн быйыл гектартан ортотунан 65 центнер бурдуҥ ылылларыта.

Трактористар Николай Дьячковскай, Алексей Яковлев, Василий Ефремов 316 гектар бааһынаны сэбэх сыллаах от ыһыытыгар бэлэмнэтиллэр. Бэрэбэстэнит — өрөмүөннүүр-техническай предприятие күүһүнэн 200 гектар бааһына оноһулуунна.

365 тонна бурдук сиэмэтэ ыраастанан уурулунна. «Сельхозхимия» холбоһук механизаатордара 700 гектарга минеральнай уоҕурдуулуу киллэриэхтэрэ.

Н. ШЕСТАКОВ.

Бачыымнаахтар—Чыаппара ыанньыксыттара

«Мутудай» совхоз Чыаппараатаағы отделениетын мэччирэҥнэ үүт ыамын үрдэтиини көҕүлээн сайыҥны түөрт ыйга бэлиитэммит кирбиилэри аһары толороро эбэһээталистибэ ылыммыта. Чуолаан, бир фуражнай ыанахтан 900 килограмм үрүн илгэни ыларга үрдэтиллибит эбэһээталистибэ ылыммыта.

Отделение коллектива бу хаачыстыбаннай көрдөрүүнү үрдэтэр эбэһээталистибэтин ырааҥынан толорбото. Түөрт ыйга баара-суоҕа 782 килограмм үүтү ыаннар чыаппаралар былааннарын да кыайбатылар.

Сырыы-айан суһал

Уобаластааҕы XXXIV партийнай конференция делегаттарын «Хас биирдии үлэ күнүн мунгутуур үрдүк оноруумтуолаахтык!» диэн ыҥырыыларын өрөмүөннүүр-техническай предприятие автопарктаын коллектива (сэбиэдиссэй Д. Е. Захаров) таһаарыылаах үлэтинэн ойуур. Автопарк тоҕус ыйдааҕы былааннары таһаҕас эргииригэр 111,4 бырыһыан, таһыы үлэлэригэр 119,4 бырыһыан толортоото.

Коммунист Ф. Н. Иванов уонна Н. Н. Пермяков таһаҕас эргиирин былаанын туһаанналаҕынан 145 уонна 143 бырыһыан толортоотулар. Предприятие бастыҥ үлэһиттэрэ В. Е. Холмогоров, С. Д. Попов уонна Н. Н. Пономарев эмиэ бэлиитэммит кирбиилэрин лаппа аһардылар.

Коллектив Улуу Октябрь быраабынныгын үлэнэн кэрэ бэлэхтэрдээх көрсөрө саҥа соруктары бэлиитэннэ.

Н. ПОПОВА.

Үрдүк кирбиилэри штурмалыыллар

Карл Маркс аатынан совхоз Куула Куоллээҕи ферматын ыанньыксыттара «Мутудай» совхоз Чыаппараатаағы отделениетын сүөсүһүттэрин көҕүлээһиннэрин ойоон, үрдүк таһаарыылаахтык үлэлиллэр. Ол курдук, эдэр ыанньыксыт Наталья Алексеитьева мэччирэҥ түөрт ыйын түмүтүнэн хас биирдии фуражнай ынаҕыттан былааннаах 996 кг оҥнутар 1371 кг үүтү ыата. Балаҕан ыйыгар итэ хаачыстыбаннай көрдөрүүнү 281 кг тиэртэ. Тоҕус ыйга 1966 кг үрүн илгэни ыабыт ыанньыксыт бу күннэргэ 2000-лаах кирбиини ылары ситиста.

Үһүс сылын производствоҕа хаалбыт комсомолка Валентина Седалищева аспыт ыйга биирдии ыанахтан 342 кг, оттон сыл саҥатыттан 1766-лыы кг үрүн илгэни ылла. Ыанньыксыт икки ый кэриҥнэн ити көрдөрүүнү 2000-ҕа тиэрдэр соруктаах.

Кыргыттар наставниктара, опыттаах сүөсүһүт В. М. Гуляева мэччирэҥ ыйдарыгар тыһыынчалаах кирбиини лаппа иҥоһарда.

Кинилэр дойду бастыҥ үлэһиттэрин пятилетка икки сылын былааннарын болдьоҕун иннинэ толороро уонна үлэ оноруумтуотун биллэрдиик үрдэтэрэ кэтохнут көҕүлээһиннэрин биһиэхэ көрүстүлэр.

М. ГРИГОРЬЕВА.

Тиҥэһэлэри үүтүрдэр

Андрей Тарабукин— Эрилик Эристиин аатынан совхоз бастын ыанньыксыта. Уол Хоптоҕоҕо 19 тиҥэһэни көрөр. Дьаньардаах үлэ түмүгэ үөрдэр: Андрей балаҕан ыйыгар хас биирдии тиҥэһэтиттэн 292-лии кг үүтү ыан, икки тыһыынчалаах кирбиини 155 кг аһарда. Итиннэ 1355 кг мэччирэҥ ыйдарыгар ылла.

Ыанньыксыт Үһүн Алаас фермаҕар салгыы үлэлиир. Үүт ыамын наҥтаппат иһин республика үрдүнэн биллэриллибит охсуулаах ыйга тиҥэһэтин ахсыттан 140 кг итэҕэһэ суоҕу ыырга соруктаах.

В. ИВАНОВ.

ЭҺИЛГИ ҮҮНҮҮ БИҺИГЭР

Уолаттар сүөһү көрөллөр

«Эр дьон эрчимнээх илиилэрин — фермаҕа!» диэн болтоноолор бачыымнарын ойоччулар ахсаннара элбиир. «Мындаҕаайы» совхоз Болугурдаағы отделениетын түөрт ыччата—Николай Софронов, Дмитрий Егоров, Гавриил Гермогенов уонна Владимир Босиков Амма ынуоор баар Тоҥулу диэн үрэхха субаны көрүүгэ-харайыыга үлэлиргэ баҕаларын биллэрдилэр. Уолаттарга 150 сүөһү тутталыыта. Старшайынан Владимир аналанна.

Тоҥулуга сүөсүһүттэр олорор дьиэлэрин И. Н. Гермогенов звенота сайын оттуурун быыһыгар өрөмүөннэбит. Билигин онно от. комбикорм тиэлиннэ. Ферма дизельнай моторунан эмиэ хаачыллыннэ.

В. Босиков биригэдэтэ бир да субаны эмчиэрэ-пэнкэ иитэр соруту туруорунар.

А. ПАВЛОВ.

Саҥа тутуу

Одьулуунаағы 13 №-дээх СПТУ (директор Максимов М. М.) материальнай-техническай базатын салгыы бөвөргөтөр. Бу күннэргэ саҥа таас учебнай - производственнай мастерской үлэҕэ киирдэ. С. И. Марков салайаччылаах тутаччылар биригэдэлэрэ сыл аҥарыгар тиийбэт кэм иһигэр 550 тыс. солк. суумалаах үлэлэри толордо. Училище үөрэнээччилэрэ биригэдэ 17 чилиэнигэр былааннаммыт үлэни кэмигэр толороро күүс-көмө буоллулар. Мастерской 3 лабораториятыгар 75 үөрэнээччи бирдэ үөрэнэр.

З. СИБИРЯКОВА.

ИТИЭ ДОЙДУ УСТУН

КОРОСТЕНЬ (Житомирскай уобалас). Итиннэ хаачыйар ситим Коростеньскаағы предприятиетын специалистара намыһах суортаах чоҕу кедьүүстээхтик туһаныы суолун буллулар. Кинилэр микрорайоннартан биирдэстэригэр котельнайы оргуйа сытар арааҕа оннук оттуту уматар тына уларытан оҥордулар. Чох эрдэ быгарытылар, оттон оһохҕо салгын күүстээх сүүрээнэ бэриллэр. Маннык технологияҕа чох күүска умайар, сылааһы ордук биэрэр. Намыһах суортаах чоҕунан оттуную технологиятыгар Украина куораттарын 300-тэн тахса котельнайдара киллэриллэллэрэ көрүллэр.

АШХАБАД. Туркмения столицатын уонна эдэр куорат Безмеин айылҕа ГАҺЫНАН хаачыйыы ордук эрэллээх буолла. «Туркменгазпромстрой» трест үлэһиттэрэ Мелское—Ашхабад —Безмеин магистральнай газопроводу саҥардан тутууну түмүктээтилэр. Күөх уматыты бэлэмнээн биэрэннэ туһугар Теджен, Кирпичли, Уч-Аджи промыселлэрэ уонунан саҥа скважиналар үлэҕэ бэриллиннилэр. Туркменистаны газификациялаһын генеральнай схема быһыытынан ыытыллар, оно ураты болҕомто аччыый саппаастаах сирдэри туһаныыга уурулларе.

ТБИЛИСИ. Нэдиэлэ аҥын болдьоммут чааска пенсионердарга Батумитааҕы горсобеһынан тэриллибит дьиэҕэ хаачыйыы отдела сахаастаабыт бородуукталарын тириэрдэр. Итиннэ отделлар Кутаисига уонна Руставига эмиэ үлэлиллэр. Республикаҕа итинник кытары тэҥнэ кырдьаҕастар интернаттарын ахсаана элбиир. Пенсионердарга уонна инвалидтарга анаан гостиницалыы типтээх олорор дьиэлэри тутарга эмиэ быһаарылынна.

МОСКВА. ССРС Госстройун тутуу физикатыгар НЧИ-тын ученайдарын ырытан оноһуулара дойду хотугу куораттарыгар дьиэлэр сылаастарын сүтэрбэккэ комелеһүөҕэ. Кинилэр, олорор дьиэлэр сылааһы аһарыыларын саҥа нуормаларыгар сөп түбэһиннэрэн, түннүктэри үс хос таастыырга этэллэр. Саҥа нормативтар дьиэлэр итиннин сүтэриилэрин 30 бырыһыанынан аччатыаҕа. Ити дойду үрдүнэн сүүһүнэн тыһыынча тонна кэмчиэммит оттукка тэҥнэһэр.

ТОЛЬЯТТИ (Куйбышевскай уобалас). Түргэтэтии пятилеткатын бастакы сылын бүтэһик кварталын саҕаланыытыгар Волгатаағы автозавод кылаабынай конвейерын счетчиктара 10 мөлүйүөн сыыппараны көрдөрдүлэр. Предприятие үлэҕэ киириэҕиттан маннык итиччэ массыына хомулунна. ВАЗ аччыгый литраажтаах автомашиналара дойду легковой паркатын аҥарын ылалар. Волгатаағы автомобильнай завод экономическай эксперимент усулуобуйатыгар адъас кылгас болдьоохчо бэйэтин бороудуйсуйатын элбэтэ уонна тупсарда. ВАЗ-2109 бизнес иннинэ передачалаах автомобилы оҥорон таһаарыыта бэлэмнэнии бүтэн эрэр.

ВЛАДИВОСТОК. Дальнай Восток моряктара үрдүкү кэтирэһиннэргэ муустаах вахталарын түмүктээтилэр. Арктика бары ойоҕуоннарыгар таһаҕастар болдьохторун куотан толоору кэмэйиннэн тиэрдиллиннилэр. Интенсификацияны Хотугу муора суолутар баар пароходстволар үлэлэрин сөпнөһүнэриллибит графиктара хаачыйда. Флот эриэ-дэхсиэтик типйтэлээтэ, онон судноолар туран хаалыылара олох туоратылынна. Таһаҕаһы тиэрдии тургэтэйиннэр контейнердары элбэтии эмиэ көмөлөстө. Моряктар прогрессивнай технологиянан 70 тыһыынчаттан тахса тонна таһаҕаһы тиэрдилэр.

(ССТА корреспондеҥнарын информациялэриннэн).

Саҥаны айааччылар ситиһиилэрэ

Москва. ССРС НХСВ-гар «Ленинград уонна Ленинградскай уобалас саҥаны айааччылара уонна рационализаторлар —производствоны интенсификациялаһыҥна» диэн быыстапка үлэлиир.

Ленинградка уонна уобаласка техническай таһымы, оноһуллар бородуукпуйа хаачыстыбатын уонна курэстэһэр дьоҕурун үрдэтиигэ, саҥа техниканы айыы итиннэ баһылаһын болдьохторун кылгатыыга, үлэһит ахсаанын аҕыйатан туран производство кэмэйин улаатыннарыыга социалистическай куоталаһыы киэҥник тэнийдэ.

1985 сылга Ленинград үрдүнэн производствоҕа 3000-тан тахса саҥаны айыы олохтоммута, 170 тыс. рационализаторскай этии киллэриллибита.

Снимокка: соҕотох гусеницалаах чэпчэки «Икар» снегоход таарыллыбатах хаарынан уонна хаардаах суолунан сылдьарга аналлаах.

Г. Хмельницкай фотота. ССТА фотохрониката.

Комсомольскай олох: сыллааҕы үлэни көрүнүү

БЫТААРАР САҤАММАТ

Быйыл балаҕан ыйын ортотуттан ороҕуон барыа маҥнайгы сүһүөх уонна сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэлэритэр отчуоттуур-быыбардыыр мунньахтар саҕаламмыттара. Буола турар отчуоттуур-быыбардыыр хампаанньа ССКП XXVII съиһэ кэнниттэн бастакынан уонна ЫБСЛКС XX съиһин иннинэ, сэтинньи 29 күнүгэр буолуохтаах ороҕуоннаах XXXII комсомольскай конференциянан көрсүһэ ыытылларынан уратылаах. Итиннэ сибээстээн комсомольскай тэрилтэлэр отчуоттуур-быыбардыыр мунньахтары хаһаанчыгыттаах, дьаны үчүгэй тэрээһиннээхтик, үрдүк политическай таһымнаахтык, деловойдук ыытар эбээһинэстээхтэр.

Ол эрээри, хомойуох иһин, үгүс комсомольскай отчуоттуур-быыбардыыр мунньахтарга урукку сылларга көрсүллэр итэҕэстэр хатыланнылар. Маныаха бастатан комсомолецтар сылдьыылара молтоҕун бэлиэтиэхх наада. Итэ биир биричиинэтинэн мунньахтары бэлэмнээһин эрдэттэн ыытыллыбатаҕа, хас биирдии комсомолец сылдьыытын хааччыйар дьаһаллар ылыллыбатахтара буолла. Сорох комсомолецтар мунньахха сылдьарыа наадалааҕынан аахпаттар, эппиэтинэһэ суох сыһыаннаһаллар. Ол түмүгэр Хатылы сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэтигэр отчуоттуур-быыбардыыр мунньах көҥөрүллэн, иккис ыытарыыытыгар ыытылынна.

График быһыытынан 17 маҥнайгы сүһүөх уонна 12 сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэлэргэ отчуоттар-быыбардар ыытыллыахтаах эбит буоллахтарына, билиҥҥи турутунан туһаанньаҕынан 6 уонна 7 тэрилтэлэргэ эрэ барда. Атыттарга иккиһин, үсүһүн көҥүтэлээтэ. Холобур, «Якутагропромстрой» мехколоннатыгынаҕы, ороҕуон кинилиэҕэ оҕо тэрилтэлэриэҕэ уонна эт-үүт комбинатыгынаҕы маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэргэ балаҕан ыйын 26 күнүгэр ыытыллыахтаах отчуоттар-быыбардар баччаанныга диэри буола иликтэр. Бу эпиэттээх хампаанньа графигын кытаанахтык тутуһуннарыыта комсомолецтар тэрээһин үлэни күүһүрдэллэрэ эрэйиллэр.

А. ТУРАНТАЕВ,
ЫБСЛКС райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэйэ.

БЭЛЭМҢЭ СУОТТАНЫМЫАХХА

Хатылыга совхоз отделениетын сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэтин мунньаҕар бюро биир сыллаах үлэтин туһунан отчуоту секретарь Анна Дьячковская оҥорда. Дакылаатчыт уонна тыл этэччилэр комсомолецтар производственнай бөпсүүрүостары быһаарыыта бэйэлэрэ-кэлэлэрэ оруоллара суоттар тохтоотулар. Быаннар туолуулларыгар биирдии рабочай-комсомолецтан ирдэбил туруоруллубат. Ыччат-комсомольскай коллективтар олохторуттан сэптиэх ороһуу суох. Кэмчилээһин, үлэ дьиссиплинатын бөдөргөтүү, общественнай бэрэсидэниэ кэнниттэн утары өксүһүү курдук «Комсомольскай прожектор» болҕомтотун тардыах бөпсүүрүостар тумнуугуттан хаалаллар.

Сыныйалаҥ кэми туһалаахтык атаарыы—ыччат бүттүүнүн дьыалата. Ол эрээри үгүстэр сыныйалаҥ биэчэрдэрин тэрийиигэ ыытыбаттар, ким эмэ бэлэмигэр сылдьарга суоттаналлар, таас кулуун үлэҕэ киирэрин кэтэһэллэр.

Мунньах ыыттыылаахтара бюро биир сыллаах үлэтин «ортонон» сыаналаатылар. Комсомольскай бюро секретарынан Наталья Бакина биир сананан быыбардаллар.

Отчуоттуур-быыбардыыр мунньахха ЫБСЛКС обкомун тэрийэр отделын инструктора С. М. Попов ыыттыыны ылла.

А. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

Пропагандистар семинардара

Алтынньы 8 күнүгэр ССКП райкомуттар пропагандистар семинардара ыытылынна. Күн бастакы аҥарыгар партийнай, комсомольскай уонна маассабай-политическай үөрэҕирии оскуолаларын пропагандистара ССКП райкомун бюротуттар, экономическай үөрэҕирии оскуолаларын салайаччылара ОАПХ советтэр итиннэ экономическай үөрэҕирии тэрийии ороҕуоннаах советтэр бирэдэтиллиннилэр.

Семинар пленарнай чааһыгар ССКП райкомун бастакы секретаря Г. М. Сысолятин «ССКП КК бэс ыйынааҕы (1986 с.) Пленумун уураахтара—партия XXVII съиһин генеральнай линиятын олохха киллэрии чопчу программата. Аастыт сыллааҕы үорах түмүктэрэ уонна ССКП КК «1986—1987 сс. үлэһиттэр политическай, экономическай үөрэҕириилэрин тэрийии туһунан» уураахтарын олохха киллэрии сорудахтара», ССКП обкомун лектора, экономическай наука кандидата А. Д. Ершов «XII пятилетка —дойду социальнай-экономическай сайдыытыгар тосту уларытыылаах пятилетка», райсовет исполкомун председателин солбуйаччы, райплан председателэ П. Г. Кириллин «Ороҕуон XII пятилеткэҕэ социальнай-экономическай сайдыыта. Пятилетка бастакы сылын былааннарын уонна социалистическай эбээһэстэлистибэлэрин толоруу мааныыта» темаларга лекциялары ыытыылар.

ЫБСЛКС райкомун комсомольскай үөрэҕи тэрийиигэ методическай совеетын председателэ И. Д. Неустроев бастакы занятиены ыытыы методикатыгар сүбэлэри биэрдэ.

ЭДЭРДЭР ТЭТИМНЭРЭ

«Чурапчы» совхоз эдэр ыанньыксыттара Светлана Дьячковская уонна Вера Сивцева таһаарыылаахтык үлэлиилэр. Светлана тоҕус ыйга ыыах ахсыттан 1116 кг ыыр ылаанньаҕын 1614 кг толордо. Оттон Вера ылаанын 19 бырыһыанынан куоһарда.

Е. МАКСИМОВА.

Профсоюзка отчуот-быыбар

АКТИВНОСТЬ НАМЫҺАХ

Сибээс үлэһиттэрин профсоюһа 105 чилиэни түмэр ороҕуон биир бөдөн тэрилтэтэ. Маннык ыытыллыбыт отчуоттуур-быыбардыыр конференцияҕа 44 делегат ыытыллыны ылла.

Ороҕуоннаах сибээс узела итиннэ «Союзпечать» коллективтара туһаанньаах сорудахтарын толоруулларыгар профком сабыдыала улахан. Тарифнай дохуоту киллэрии, бородуукуйа кэмэйин, бочаанньа сурутуу курдук сүрүн кордоруулларга былаанньарын тохтулар. Радионы, телефону киллэрии сорудахтара туолбут курдуктарын да иһин, аппараттар мөлтөхтүк үлэлиилэрин туһунан наһилиэннэйэттэн үгүс үнсүүлэр киирэллэр. Ол камигэр туоратыллан испэт. Ырваах учаастактарта хаһыат, сурунаал кэмигэр тиэрриллибэт. Маныаха таһаарыллар уураахтар толоруллуулара мэлдьи ирдэниллэр буолбатах.

Мунньахха улахан миэстэ профсоюз чилиэнэрин активностарын үрдэтиигэ уурулунна. Профком ыытар дьаһалларыгар актив тардыллыбат. Бу туһунан этэригэр М. Н. Гуляева оннооҕор бырааһыныыктары атаарыыга тириллэр комиссиялар үлэлээбэттэрин, дьыала аҥардас профком чилиэнэритэр эрэ сүктэриллэрин критикалаата. Кини этиитигэр холбоһон туран, А. А. Монастырева активы эрэ буолбакка бу маассабай тэрилтэ үлэтигэр оннооҕор профком чилиэннэрин барыларын түмэ тардыы сиэ кыаллыбатын ыйда. Оттон Л. П. Попова уус-уран самодеятельность концердын бэлэмнэһиигэ—үчүгэйдэр кэбэ суох, суолтаа биэрбэттии сыһыаннаһалларын сэмэлээтэ.

Общественнай үлэҕэ пассивнайдык сыһыаннаһыы бу эрэ профкомнга буолбатах. Бу салаа профкомнарта барыларыгар баар суол. Онуоха тыл этэччилэр сиэрдээхтик туруорсаллар. Итиннэ туоратылы—профсоюзнай үлэни уларыта тутуу биир үкталинэн буолар. Иккиһин профсоюз бары чилиэннэрэ ейдүүлэрэ эрэйиллэр.

Делегаттар М. П. Аманатова, Н. А. Борисова үлэлиир миэстэ туһаарыллыыта үлэ тэрээһинигэр, профсоюзнай дьаһаллары олохха киллэриигэ көмөлөөх буолбутун бэлиэтээн туран, ылыллыбыт тэтими ыһыктыбакка үлэ бары салааларыгар эрэ-дэхси үчүгэй кэрдоруулэри ситиһэргэ санааларын атастастылар.

Конференция үлэ дьиссиплинатын бөдөргөтүүгэ, туохха барытыгар кичээни уонна харыстанньан буолуу режимин тутуһуута, үлэ саҥа ньымаларын баһылаах ыытыны, социалистическай куоталаһыны тэрийиигэ, уларыта тутуну киллэриигэ профкому сорудахтаан уураах ылынна. Профсоюзнай комитет сыллааҕы үлэтэ ортонон сыаналанна.

Профком саҥа састаабы 5 киһиттэн быыбардаан, председателинэн Евдокия Дмитриевна Новицына талылынна. Сибээс үлэһиттэрин профсоюзтарын уобаластаах XIX конференциятыгар делегатынан Л. П. Попова талылынна.

С. НИКОЛАЕВ.

● Сүөһү кыстыыга: эн сирэй кылаатын ●

БАРЫ КҮҮҺҮ ТҮМҮӨХХЭ

Биллэрии курдук, общественнай сүөһү быйылгы кыстыыга элбэх уратылардаах, ууступтардаах. Бу эпиэтээх хаһаайыстыбаннай сезонҥа сүөһү туруга хайдаҕыттан, үүт-ас тоҥо дэлэйэриттэн совхозтар быйылгы уонна кэлэр сыллаах государственнай былааннары уонна эбэһэтэлистибэлэри толоруулара быһаччы туһулуктаах. Сүөһү кыстыга—барыбыт дьыалата. Бу кэмҥэ сүөсүйүттэргэ быһаччы көмөлөһүүнү хас биирдии государственнай тэрилтэ дьоһуннаах сорук оҥостуохтаах. Оттон оҥу тэрийии уонна хонтуруоллааһын сельсоветтар исполкомнарын мунчуруйбэт эбээһинэстэрэ.

Кыстыгы тэрийиигэ ким тугунан көмөлөстө? —итинник ыйытыыны сельсоветтар исполкомнарын председателлэригэр уонна секретардарыгар адырыстаатыбыт.

А. М. СЛЕПЦОВ, Болтого сельсоветын исполкомун председателэ:

—Государственнай тэрилтэлэр, общественность кыстыкка тутунан көмөлөһүөхтэрин туһунан баланан ыйын 15 күнүгэр буолбут исполком мунньаҕар анаан-минээн кэпсэтэн турабыт. Онно чопчу дьаһаллар былааннара бигэргэтиллибитэ. Билигин үлэни барытын ол быыыытынан тэрийэбит. Бу күннэргэ тэрилтэлэртэн үс киһини фермаҕа ыыстык устата үлэлиигэ болдьохтоон таһаардыбыт. Олохтоох эргиэн предприятиетыттан М. М. Крылова, детсадтан Д. Ч. Стручкова уонна оскуолаттан М. Я. Ефремова балаһыанньаны өйдөөн сүөсүйүтүнэн үлэлиигэ быһаарымыттара хайдыыллан эрэ сөпсөах.

Тэрилтэлэр биирдии фермаларынан щефтэһэр үгэстэрин быйыл эмиэ салгыыбыт. Онон «Кэскил», «Сардаана» уонна «Эрчим» фермалар коллективтара көмөлөһөччүлэрдэниллэр. Былырыын оскуола уонна детсад коллективтара «Кэскилгэ» уонна «Сардаанаҕа» сүөсүйүттэри кытта үчүгэй сибээһи олохтообуттара. Кинилэр быйыл дьаны комоҥу үгүс соруйтарыыта суох саралаан эрэллэр. Холобур, детсадтар «Сардаана» ферма хотонун сыбаһыытыгар элбэх үлэни толордулар.

Отделениеҕа кыстыы тэрийиигэ итэҕэс-быһаҕас элбэх. Сүөһү оннун саҥа буолан эрэр. Маннык балаһыанньаҕа хас биирдии тэрилтэ сүөсүйүттэри кытта сибээһи быспатын, комоҥу утумнаахтык тэрийэрин ситиһиахтаахпыт.

Н. К. ОСИПОВ, Хайахсыт сельсоветын исполкомун председателэ:

—Общественнай сүөһү кыстыгын саралыыр кэмҥэ Хайахсыт отделениета үгүс ыарахаттары көрүста. Үлэни тэрийиигэ сита-хото быһаарыллыбакка турар аһаҕас боппуруос билигин да элбэх. Чуолаан, фермаларга үлэһит эмиэ тэйибэт. Бастайаннай үлэлиир ыанньыксыттары була охсор кыаллыа суох. Урукку да сылларга дьонтон кыстык устата эбэтэр ыйдарыанан фермаҕа үлэлиигэ сөбүлэҥнэрин ылыы олус уустук буолара. Ол иһин тэрилтэлэриэн ыанньыксыттары солбуйуулуу тоҥо үлэ күнэ толоруллубутунан кэребут. Холобур, былырыын оскуола коллектива 130-са үлэ күнүн толорбута. Ити тэрилтэлэр отделениены кытта дуогабардарынан бигэргэтиллиэхтээх. Ол эрээри быйыл шефтээхтэр отделениены кытта дуогабар туһэрсиини бытаардан эраллэр. Тэрилтэлэр салайаччылара маны эссе да болҕомтоҕо ылла иликтэр.

Балаҕан ыйыгар уонна алтынньыга хотоннору сыбаһыыҥа уонна өрөмүөннэһиигэ хас да маассабай субуотуннуктары тэрийдибит.

М. Х. АБРАМОВА, Болугур сельсоветын исполкомун секретара:

—Быйылгы кыстыыга общественность көмөтүн тэрийии туһунан боппуруоһу исполком отделение советын кытта холбоһуктаах мунньаҕар баланан ыйын 26 күнүгэр көрбүппүт. Онно государственнай тэрилтэлэр шефтэһиилэрин фермалар биирдии корпустарынан үлэлэриигэ быһаарбыппыт. Биэс улахан тэрилтэ биирдии кинини кыстык устата фермаларта бастайаннай үлэлэтиэхтээхтэрин туһунан эмиэ этиллибитэ. Ол эрээри бу кэпсэтии кэнниттэн дьыала оннуттан сыҕарыйан эрэр диэн этэр кыахпыт суох. Уопсайынан, былаан баар эрээри, общественность фермаҕа быһаччы көмөтө кыайан тэриллэ илик. Исполком председателэ уопускаҕа сылдьар буолан бу үлэни ситэн хонтуруолласпакка, ирдэбэккэ олоробут.

РЕДАКЦИЯТТАН: Сельсоветтар исполкомнарыгар кыстыгы тэрийиигэ общественность күүһүн таба туһанарга, государственнай тэрилтэлэр сүөсүйүттэри кытта шефтэһиилэрин саҥалыы тэрийэргэ, хас биирдии тэрилтэ сыһыарыллыбыт фермалаах буоларын ситиһэргэ, сүөһү житиитигэр тэрилтэлэр үлэһиттэрин уонна пенсионердары таһаарарга сорудахтар райсовет исполкомунан эрдэ тиэрдиллибиттэрэ. Ыйытыыга бэриллибит эпиэттэртэн көстөрүнэн, бу дьыаланы кыайан сүрүннүү иликтэр билигин да элбэхтэр. Оттон кыстык үгүс отделениеларга сатаҕайдык саралаана.

Кыстыгы тэрийиигэ күүһү-ыаҥы барытын түмүөхха, фермаларга общественность көмөтүн былаанньаахтык тэрийиэхха.

Суол—экономика хорук тымыра

Горьковскай уобалаҥ. Городецкай ороҕуонна экономическай оттүнэн күүстээх хаһаайыстыбалар баалларын. Кинилэр түргэнник сайдыыларыгар-үүнүүлэригэр кичэллээхтик оҥоһуллубут, бөҕө-таҕа бүрүйүүлээх хиэнг-куоҥ суоллар кырата суох оруолу ооньуулларын. Суоллар хаһаайыстыбалар кинин уһаайыстыбаларын ороҕуон кинини, биригэдээлэр бөһүөлэктэрин уонна сүөһү житэр фермаларын кытарыы сибээстиллэр.

Ороҕуонна асфальт суоллары оҥорууттан «Агропромдорстрой» трест Городецкайдааҕы көҕө сылдьар механизированнай колонната дьарыктанар.

Снимокка: «60 лет Октября» колхоз суолун асфальтынан бүрүйүү кэмигэр.

В. Войтенко фотота, ССТА фотохроникатта.

Социалистическай Үлэ Геройа Р. И. Константинов 90 сааһын туолуутугар

КИҺИ ОЛОҐО

Очерк

Кыл сэлэппэтин кэтэн, алтан уктаах дэйбириниэн сайгыччы дайбанан, нуксуйбут кэтит санныгар уурумнут хотуурун биитэ кылбаҥнаан кырдьаҕас киһи наҕыл-наҕыллык үктэнэн, күн уотун көмүс сүүмэҕин үһааран доллоһуйа устар тапталлаах Аммаҥын биэрэгэр, оттуур хадьымалыгар хаҥыс сылын киирдэ буолла?! Быйыл эмиэ хотуур сүгүүлээх...

Роман Иннокентьевич хайа күн айгыр-сиҥин [illegible] таастаах Аммаҥын күйгүөр сүүрүгэр этин-хаанын сайдара сөтүөлүүр буолуоҕуттан ыла киһи саамал кымыс сөрүүнүн, киһи уратылаах чэлгиэнинэн, кыскыйар тыалынын-кууһунуун көрүстэ кни, көрсүбэтэ кни. Ол былаһын тухары бу кытылы дьэ саҥа көрөргө, киһи майгытын-сигилитин дьэ саҥа ойдуохчэ буолан иһэргэ дылыта баар эҥ дьикбэтэ. Тоҕо оннуттуй диэтэххэ, онно киһи олоҕун саҕаланыыта, үөрүүтэ-хомолтото, онно киһи олоҕун кирбиитэ баар эбээт!

x x x

Боотурускай улууһун Амма пэйилиэгин Константиновтар диэн быстар дьаданы ыалыгар 1896 сыллаахха алтыныы 14 күнүгэр уол оҕо төрөөбүтэ. Уолчааны Роман диэн сүрэхтээбиттэрэ. Оччотооҕу тыа сирин түҥкэтэх дьоно хантан билиэхтэрэ баарай уолчаан кинилэр аҕа уустарын аатырдар-сураҕырдар улахан олоҕу олоруохтааҕын. Аҕата Легентэй уола оҕус да сиэтэр саҺыгар тиийбэккэ өлөөхтөөбүтэ. Тулаайах хаалбыт уолчаан эбэтин аахха иитиллибитэ.

Кыра сааһыттан баттыгастаах баай үлэтигэр умса иннньыллыбыт адаҕ киһи элбэх ыарахаттары көрсүбүтэ. Онуу эрдэхтик тулуйан үлэҕэ буһан-хатан испитэ, кыайыгастохотугас буола улаппыта.

Эдэр киһи кутун туттарбыт биир дьарыктаах. Ол сылгы көрүүтэ-истиитэ этэ. Бэл туһаҥ кытта өрүкүйэр көҕүлүөх үтүөкэн диэн бэйэлэрэ маҥнан, дьороҕор сотолоох соноҕос сылгыны миммит буолара. Ол эрэн соноҕос сылгы эдэр киһиэхэ сүрдээх өр кэмнэ туттарбакка сылдьыбыта.

Киһи дьолугар норуот быыаһа кыайан-хотон, колхозтар тэриллэн барбыттара. Колхоз материальнай кыаҕын үүнэрии биир саамай барыстаах салаатынан сылгы иитиитэ буолуохтааҕын Роман үчүгэйдик өйдүүрэ. Ол эрээри сылгы иитиитигэр биллэрин курдук, өрүс сиргэ табыгаһа суоҕа элбэҕэ. Өрүс хочотугар кыһыгыты кыскыар тыаллар, сааскы чэлгиэнэр түһэллэрэ, сайыгыы өҥүрүк куйаастар сатыылыыллара. Тайҕа үрэхтэригэр уонна маардарыгар үөскүүр тигэччи үөннэр-нойуурдар сылгыны тэһиргэтэллэрэ. Күһүнгү кэмнэ, өрүс мууһа туруор диэри, сылгы ууга, кутаҕа түһэр куттала улахан этэ. Ити барыта сылгыны мэччитэргэ уонна хастаран аҥаатыыга күүгэччи, үөскэтэллэрэ. Роман Иннокентьевич сылгыны саха төрүт сүөһүтүнэн аҕаара. Оннук эбит буоллаҕына, дии саныыра киһи, сылгыны харыстыыр суолу булуллуохтаах. Хайдах?

Айылҕа үтэйэр кучумаҕайдарын туоратар саҥа ньымалары булуу, кырдьыга уһун уонна эрийдээх суол эбит эта.

x x x

Сылгыһыт мэччирэҥи талыы, мэччитии уонна отунан аһатыы, хастарыы ньымаларын үөрэтэн, саҥа ньымалары булан үлэтигэр туһаммыта. Саҕалааһын сэҥээрилээх курдук буолан эрдэҕинэ олоҕу төрдүттэн уларыта туппут Аҕа дойдуну фашистскай халабырдьыттартан кэмүскүүр ытык сэриитэ саҕаламмыта. Наҕыл, холку олох бүппүтэ. Барыта фронт туһатыгар уларыта тутуллубута. Колхозка сылгыны тыыннаах иитии соруга Роман Иннокентьевич иннигэр турбута. Ону бэйэтэ даҕаны үчүгэйдик өйдүүрэ, күүһэ баарынан үлэлиирэ. Улахан идэҕэн аргыһа суох буолбат диилэриини, айылҕа сылгыһыт киһиэхэ ессе биир идэҕэни соннообута.

1943 сыл тохсунньута сүрдээх тымныы этэ. Биэлэр төрүүллэрэ чугаһаабыта. Сылгы үөрүгэр эмискэ суһал дьаллык—кулуннааһын буулаабыта. Бу олус диэн сыстыганнаах ыарыы эбит эта. Биир туох эмэ курдук бүөм саныы сылдьыбыт биэлэрэ (сатаатахха барыы уулаахтара) тон буоору харбатар күннэрэ кэлбитэ. Хайдах да сордоммутун иһин сылгыһыт дьыаланы өрүһүйэр кыаҕыттан аастыта. Түмүгэр иэ сыл 62 биэттэн 4 эрэ нуулуу тыыннаах иитэн сылы туораппыта.

Хараҥха көстубэт бу бүтэй ыныырык куустээх хапсыһыы, этиэм эта, охсуһуу саҕаламмыта диэн. Роман Иннокентьевич специалистар уонна республика биллиилээх сылгыытара этиилэриниэн сэбилэнэн бу ыарыы аны хаһан даҕаны турбатын туһугар тугу да быраҕан туран үлэлиигэ быһаарымыта. Ол суос-соҕотох сөптөөх быһаарыыны этэ. Оттон үлэ олус ыарахана, элбэх эрэйи, күүһү-уоҕу эрэйэрэ.

Роман Иннокентьевич туохханнык иннинэ ыарытыйар уонна ыарыыга уорбаланар биэлэри араҕаран туппута. Өлбүтүнэн төрөөбүт кулуннары соҥно тута уматан испита. Сыстыганнаах ыарыы турбут учаастак сылгыларын ноһуоҥнарын, араас сыыһы-боҕу кичэйэн ыраастаан, дьаама хаһан көмүтэлээбита. Биэлэр кулуннаабыт сирдэрин саас эрдэ өртөөбүтэ. Былырыын кулуннаабыт уонна быйыл ууламмыт биэлэргэ анаан бастыҥ хаачыстыбалаах оту бэлэмнээбита.

Сылдьыбыт сыһыҥы булар диилэриниэн, Роман Иннокентьевич эрэйэ сыыйа-баайа тиллэн барбыта.

Ордук үчүгэй түмүгү 1947 сыл биэрбита. Роман Иннокентьевич ити сыл 55 биэттэн 55 кулуну төрөтөн киллитэ. Бу этэ сылгыһыт киһи өр сыллаах эрэйин тиллиитэ. Иэнгүө сыл ССРС Верховнай Советын Президиумун атырдьах ыйын 5 күнүнээҕи Ыйаах ыаҕынан сылгыны үөрдээн иитиигэ

ситиһиилэрин иһин Роман Иннокентьевичка Социалистическай Үлэ Геройун аата иҥэриллибитэ. Үлэ Геройа бу кэмнэ биэс уон икки саастааҕа.

x x x

Роман Иннокентьевич айылҕаттан баҕиҥинэриилээх сүрдээх сытыы юмордаах, көрдөөх-нардаах, киэҥ көҕүстээх уонна олус диэн аһынгас сүрэхтээх киһиэн буоларын билэбит. Киһи көрүөнинэн Даарыйалыын оччотооҕу сэриитэ саҕаламмыта, ол да каннинэҥи олох тыа сиригэр сүрдээх ыарахан кэмнэр биэс тулаайах оҕону иитэн, үөрэтэн этэҕэр туруорбуттарыттан даҕаны бу киһиэхэ төһөлөөх сылаас төлөн, амарах майгы баарын өйдүөххэ сөп.

Роман Иннокентьевичи уонтан тахса сыллаарыта эмиэ бу курдук оттуу киирэн эрдэҕинэ көрсүбүтүм. Тыалгакууска урдэрэн төһө даҕаны истэриэн мөлтөөн иһин, бу киһиэхэ олох муудараһа баара, аламаҕайа ете көстөрө. Оттон кэлин оройуонтан мунньахтарга киһи тыл этэрин хаста даҕаны истибитим. Онно Роман Иннокентьевич сылгыны иитии көскилин туһунан дьыл киирэн хайдах-туох саҕаланан эрэрин туһунан олус сиэрдээх этиилэри оноороо сөхтөрбүтэ итиэннэ «бу үтүөкэннэх кырдьаҕас туһунан тугу эмэ билбит киһи баар ини» диэн саныаҕа аҕалбыта.

Киһи, үлэ киһита, олорон кэлбит олоҕун сорох оттун өйдүүрбэр оччотооҕу бэчээт сахарбыт страницалара көмөлөспүттэрэ. Онно күн бэҕэһээҥи курдук, Р. И. Константинов Социалистическай Үлэ Геройун аатын иҥэриини кэрэһэлиир «Правда» хаһыат 1948 сыллаах атырдьах ыйын 6 күнүнээҕи нүөмэрэ арыллыйан сытара... «Кыраттан улуу дьыала саҕаланар», «Мин олоҕум бэлиэ дьыла» уонна «Өссө үчүгэйдик үлэлиэххэ» диэн Роман Иннокентьевич тус бэйэтин тылыттан суруллубут ыстатыйалары аахтаххына, эн иннигэр үлэ киһитин сэмэй мөрсүөнэ, киһи дьылҕата норуот ыһыаҕата буолара көстөн кэлиэҕэ уонна эйиитин оччотооҕу кэм оро көтөҕуллүүлээх эйгэтигэр эрдэхтик сирдэн киллэриэҕэ. «Ыччат биһигэни дьоҥуннаахтык солбуйуохтаах», «Быйыл сылгыны кыдыйар дыл буолбатах» диэн ыстатыйалартан уонна 1949 сыллаахха олуннуута буолбут тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин оройуоннааҕы мунньахтарыгар Таатта оройуонтан «дьиэтитэрэ». Сайыҥны мэччитии ньиҥыгны хастарыы кэмигэр эдэр сылгылартан үбаһалары араарар, биир эмэ үчүгэй, кырдьаҕас сылгыга муос-туйах сыһыарар.

Сир кырсын тулсарар. Ол курдук, кур ланханы сыл аайы уоттуур. Оччотугар сылгы кетехтөрбөт. Уу ылар сиистээх буордаах сирдэрин эрдэ оттотор, онон кэнчээри өлгөмнүк үүнэрин ситиһэр. Оттон кэнчээригэ уойбут сылгыларын сатиннын иккис сааҥатыгар саас өртөөбүт сирдэригэр, чугастааҕы үрэхтэргэ үүрэр. Үөрү үөртэн тэйиччи тутар.

Уулаах биэлэргэ сэрэхтээхтик сыһыанньаһыы саамай кытаанах быраабылатын одохтообута. Төрүүрэ чугаһаабыт биэни күүскэ үүрдэрбэти, сэлэбэти итиэннэ бэчээттээбэти ситиспитэ. Көтөх биэлэри туспа арааран аһатар хахха сирдэри туппута. Кулуннары кетехтөрэ иликтэриҥэ араарара, татым үүттээх биэлэри уола иликтэриҥэ тохтоторо уонна сарайга аһатара. Эдэр сылгыны кырдьаҕас сылгы сирдьиттээх хастарыыга ыытара.

Сылгыһыт ити ньымалара бүгүҥнү кэлүөнэ сылгыһыттар сыллата кэриэтэ көрсөр кулуннааһын утары охсуһуулларыгар быһаччы аппиэтинэн буолар диэтэххэ, арааһа, омуннааһын буолуо суоҕа.

x x x

Роман Иннокентьевич биир мунньахха:

—Оҕолоор, олоҕу олорон истэх аайы өйдүүрүн-саныырын дьэ тобуллан иһэр буолар эбит ээ. Бу оҕоҥньор эмиэ сылгы кыстыгын туһунан этэ таҕыстаҕа буолуо диэн олордоххут, арааһа. Суох, бээ, оҕоҥньоргут атын соҕус тойуктаах буолла. Бийиэхэ, Мыйдаҕаайыга, телевизоры арбыытаттан дуу, хантан кэтутан ылан дуу көрдөрөр тэрилбит алдьаннА... Онно, доҕоттоор, үлэ дьоно, оҕолор бараҕастаттар, хайа уонна үйэбитин моҕоон эрэр урукку колхозтаахтар, бүгүҥнү совхозтаахтар баалларэ. Дьэ ол тэрили буларга республика хайа суутугар тиийэр ордук буолуоҕ диэн сүбэлэтэр күнүм тиийэн кэлла ээ, бу, бүгүн,—диирин кытта кэхтөөх кулсүү ньиргийэ түспүтэ уонна кырдьаҕас сепке этэр диэн сүбэлээн биэрбиттэрэ.

Иэнгүө күнүгэр Роман Иннокентьевич Якутскайдаабыт сураҕа эрэ иҥиллибит. Ол күнтэн ыла мыйдаҕаайылар телевизоры көрбөттөр диэн сурах иҥиллибэт буолбута.

Оттон хаһан «Кыым» хаһыат 1948 сыллаах балаҕан ыйын 15 күнүнээҕи нүөмэригэр Советскай Союз Маршала Семен Михайлович Буденнай бэйэтинэн ыыппыт телеграммата бэчээттэммитин булан аҕыаахпыттан ыла Роман Иннокентьевичка убаастабылым өссө улаппыта.

x x x

Бириэмэ уонна киһи дьылҕата—быстыспат ситиҥнээхтэр. Үгүстүк истэбин: «кырдьаҕаспыт дьыл киириэхтин туох диэн эрэрэ буолла» диэн дьон кэпсэтэрин, көрөбүн сүбэ-ама ыла кэлэччилэр да элбэхтэрин.

Хаһан Роман Иннокентьевич дьиэтин таһынан аастахына, сыарҕа сыгааҕын кэрэ эбэтэр хотуур уктуу, кыраабыл тиистин олорор буолар. Мас кыстыырга сүгэ угар хайытыллыбыт хатыгнар көккэлээн ахан тураллар... ол ыксатыгар уһаннан бүкүнэйа олорор оҕоҥньор киһи сыһыныбуорун тэбэммитинэн туран кэлиэҕэ...

Оттон Роман Иннокентьевичһы оскуола оҕолорун, дьонсэргэ өртөтүгар көрүстэххинэ Геройун сулуһа күлүмнээн, күлэн-үөрэн чаҕылыйан олорор буолар. Дьикти, тиллимтиэ да айылгылаах буолаҕын, Эн, Үлэ Киһитэ! Эдэр оловун хамначчытынан саҕалаабыт киһи норуот былааһын бүгүҥнү дьоллоох күнүн көрдө. Олус да үчүгэй! Үлэ дьонун бастакы холбоһуктара (табаарыстыбалар) үөскүөхтэриттэн үлэлээн, төрөөбүт төрүт буоруттар соргулаах саҥа хаһаайыстыба—«Мыйдаҕаайы» совхоз тэриллэн барыстаахтык үлэлиир иһин охсуһуу быһаарыылаах кэрбиитигэр үктэнитигэр тиийэн кэлла. «Биһиги дьоруойбут» диилээр дьоно-сэргэтэ, «Биһи дьоруой Константиновы этэҕин дуо?» диэн сэргии түһэччилэр республика хайа баҕарар мунньугар.

x x x

Коммунист—мэлдьи коммунист. Роман Иннокентьевич соторутааҕыта аҕай «Кыым» хаһыакка «Тулуурдаах боруода» диэн аһаҕас сурутун бэчээттэтэ. Республика ученайдара, сылгы зоотехниктара, тыа хаһаайыстыбатын специалистара бу суругу улахан сэҥээрииннэн көрүстүлэр. Коммунист көтөхпүт боппуруоһа Саха сирин иҥин оройуоннарыгар үөскэтиллибит олохтоох боруода сылгылары модьу-таба, ордук тулуурдаах уонна бөдөҥ, элбэх этээх Верхоянскай, Өймөкөөн итиэннэ Үөһээ Бүлүү сылгыларынан туоларар ыыах баарын ыйар уонна олору табатык туһаныы суолларын туһунан тус бэйэтин өр сыллаах үлэтин опытыттан кэпсиир.

Киһи уонна киҥи дьылата өрүүтүн толорсон биэрэр уонна тус бэйэтин кэрдиис кэмин аһара түһэр өйүнэн-санаанан олорор ураты дьоҥудаахтарын Социалистическай Үлэ Геройа Роман Иннокентьевич Константинов оловун үтүөкэннээх холобурдарыттан даҕаны көрүөхха, өйдүөххэ сөп. Оттон онно тыл уонна дьыала арахсыспат кырдыыта баар эбээт!

x x x

...Кырдьаҕас киһи бэрт наҕыллык хомунан оттуур хадьымалыгар киирдэ. Киҥи сыныаммыт этин-хаанын сарсыардааны салгын сайа оҕуста. Бу маҥтан саҕаламмыт олоҕун быһаарылаах кирбиитигэр кэлбитинэн кыыс Амма күн уоттаах урсуна нэлэйиэн эрэрдэлии көрүстэ.

Киһи олоҕо эмиэ да үһүн, эмиэ да кылгаска дылы. Соторуу бу кытыл устун соторутааҕыта аҕай атах сыгынньах сүүрбүт, үөрбүт-көппүт, өрүкүйбүт байэтэ, 90 сааһын томтойо туолбут аар кырдьаҕас аатын ылыа турдаҕа...

Семен ТУМАТ.

Кука курорт, 1986 с.

Рейкьявик:

КӨРСҮҺҮҮ ИННИНЭ

Аан дойду тематыгар бэсиэдэ

Исландия столицата аан дойду общественнойын болдьоҥтотунан сиэктэммэтэҕэ. Арай бу тыйыс хотугу кыраай кэрэтигэр итиннэ уратылаах кэстүүтүгэр тартаран кэлбит туристар умсугуйбут буолуохтаахтар. Уонна чугас олохсуйбут АХШ бөдөҥ базатын американскай байыаннай сулуспалаахтара үгүстэр. Дьэ билигин Рейкьявик туһунан государственнай делтеллэр кэпсэтэн бардылар, бу 90 тыһыынча киһилээх куорат аата аан дойду бэчэстэн страницаларыгар эллэччиир буолла. ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев уонна АХШ Президенэ Р. Рейган рабочай көрсүһүүлэрин миэстэтиэн талыллан кини ханнык эмэ кэмэ аан дойдутааҕы политика киниилэр турда.

Рейкьявик—сылы кыайбат кэҥ анараа оттугар советскай уонна американскай салайааччылар бастакы көрсүһүүлэрэ буолбут Женеватыгар саҕаламмыт процесс саҥа кэрдиҥ. Бу процесс, киниэхэ кыттар икки кылаабынай ааттар идеологическай уонна мировоззренческай хаспаҕынан араарыллыбыт буоланнар, олус үөстүк. Ол эрээри кинк эрэли үөскэтэр, тоҕо диэтэххэ, хамсатар күүһүнан ити хаспаҥ уҥуордата аан дойдуга кутталы суох онгорор муостаны быраҕарга дьулуһуу буолар.

Женеватааҕы көрсүһүү сүрүн түмүктэрин саналаан кэлиэҕин. Онно икки дойду салайааччылара ядернай сэрии хаһан да тоҕо тардыллыа суохтааҕын уонна ол сэриитэ кыайыллаах диэн суох буолуохтааҕын эмиэн ейдүүлэрин эппиттэрэ. Киниилэр АХШ уонна ССРС икки ардыларыгар сэриини —ядернайы эбэтэр конвоҥуну —көҥүллүө, байыаннай өттүнэн сабырыйыыны ситиһэ сатыа суох буолан өрөгөйдөөхтүк ыйытыннэрбиттэрэ.

Ити кэмнэ бүтүннүүтүгэр Советскай Союз Женева тыынынан үлэлээтэ, бэйэтин көҕүлэһиннэриэн уонна быһаччы акцияларынан Советтар дойдулара үтүө үөскүллээх сыалга— бөҕо эйэни ситиһэргэ —бэриниилээн итэҕэтиилэхтик демонстрациялаан көрдөрдө. М. С. Горбачев б. дь. тохсунньу 15 күнүнээҕи историческай сайабылыанньатынан космос куйаарыгар сэбиэлиннэн үлүһүйүү эрэллээхтик туоратыллар усулуобуйатыгар бу үйэ бүтүүтүгэр ядернай сэрии сэбин сүһүөхсүһүөх суох оҥоруу программата туруоруллубута. ХНТ Генеральнай Ассамблеятын билигин бара турар 41-с сессиятыгар аан дойдуга кутталы суох буолуутун эргиччи хабыылаах систематын үөскэтэр туһунан ССРС уонна атын социалистическай дойдулар этиилэрэ улахан сэргэхсиэлиннэн итиннэ ойдөөһүнүнэн көрсүлүннэ. Тиһэҕэр, хайыы-үйэ сылтан ордук кэн устата советскай ядернай полигоннарга чуумпуруу политическай уонна байыаннай дьыҥ кырдьыгынан буолла.

Советскай өрут акцияларын аан дойдуга политическай барометр үчүгэй өттүн диэки биллэр сыҕарыйыыта доҕуһуоллаата. Ол, чуолаан, Стокгольмҥа Европаҕа итэҕэйсиини, кутталы суох буолуутун бөдөргөтөр уонна сэбиэлэниини эҥэр дьаһалларгa конференция бастаны сүһүөҕэ ситиһиилээхтик түмүктэммиттигэр көстөр. Ити ситиһии политическай дьулуур итиннэ баҕа баар буоллаҕына тыҥаайыны сымнатыахха сөптөөҕүн көрдөрдө.

Космоһы эйдээҕинэн хаалларарга ыытырыыга Вашингтон «сулустаах сэриилэр» программаларын тэнитиннэн, оттон советскай мораторийга Невадаҕа саҕана турар ядернай дэлби тэптэриилэриэн хардарара хомотор. Советскай-американскай сыҥыаннаһыылар температуралара кутталлаах үрдүгүнэн турарын сүрүн бириҥсиэтэ итиниэхэ.

Оҥу сэбиэлиннэн үлүһүйүүнү тохтотон, сэбиэлиэнэ эҥин итиннэ итэҕэйсиини бөдөргөтүү диэки эрчиллэн эрэ намтатыахха сөп.

Советскай өрут этэринэн, Рейкьявикка көрсүһүү нс номоҕо түмүктэрэ саамай быһа уонна кылгас суолунан ситиһии буолар. Көрсүһүүгэ быһыыны-майгыны быһаччы сыаналаабын уонна ядернай сэбиэлиэн сорох боппуруостарыгар үчүгэй өттүн диэки сыҕарыйыыны хаачыйыыга туһуламмыт чөпчү директивалары сеннеһүннэрии бэлиэтэнэр. Итини тэҥэ икки өрут сыҥыаннаһыыларын боппуруостара итиннэ хардарыта интэриэһиргэтэр атын проблемалар дьүүллэһиллиэхтэрэ.

Москваҕа Э. Тельманнаҥ пааматынньыгы аһыыга этиитигэр М. С. Горбачев, Рейкьявикка көрсүһүүнү таарыйан, эттэ: «Манна биһиги сыалбыт биир — АХШ президенин кытары Женеваҕа ситиһиллибити биһиги себулэһиилэрбитин олоххо киллэриини, тиһэҕэр, дьэ саҕалааһын. Ити советскай да, ол курдук американскай да норуоттар интэриэстэригэр толору эппиэттиир диэн саныыбын».

Ю. РОМАНЦОВ. (ССТА).

ИСТИҢ ЭРЭНИИ

ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев уонна АХШ Президенэ Р. Рейган Рейкьявикка көрсүһүүлэрэ буолаары турарынан сибээстэн КНР ТДДьМ представителэ сайабылыанньа онордо. «Биһиги, —диэтэ кини,— үрдүк таһымнаах советскай-американскай көрсүһүүнү эҥэрдэлибит итиннэ Советскай Союз уонна АХШ боччумнаах капсэтиилэри ыытыахтара итиннэ сэбиэлиниини биллэрдик сарбыйыы туһунан сөбүлэһиини ситиһиэхтэрэ диэн эрэнэбит».

(ССТА).

Спорт

Олимпийскай чемпион Павел ПИНИГИН бирииһин иһин

КҮЛҮМЭХ БЫРАХСЫЛАР

Доҕордоһуу бинчэрин кыттыылаахтарын 1964 сыллаахха Россия чемпионун үрдүк аатын ылбыт, ССРС спордун маастара, медицинскэй наука кандидата Алквиад Иванов, ССРС спордун үтүөлээх маастара Аскяльд Лясота итинник эҥэрдэлэтилэр. Бинчэргэ искусство маастардара кытыннылар.

Икки күн устата барбыт түһүлгэҕэ барыта 105 бөҕөс тарыста. Кинилэр ортолоругар международнай кылаастаах маастар Артур Константинов, 14 ССРС спордун маастардара, 25 маастарга кандидаттар, Камчатка бөҕөстөрө бааллар. Бу күннэргэ күүстээх тустууктарбыт Россия чемпионатыгар бэлэмнииллэр сборга Кемерово куоракка, Василий Гоголевпыт бу ый 20 күнүтэр Венгрия столицатыгар Будапешка буолар аан дойду чемпионатыгар кыттар сборга Минскэйгэ эрчиллэ сылдьаллар. Онон бу турниргэ эҥэрдэр күөн көрүстүлэр.

Павел Пинигин албан аатыгар анаммыт аһаҕас чемпионаты кылаабынай судьйэ ССРС спордун маастара, физико-математическай наука кандидата Николай Кириллович Алексеев салайааччылаах судейскай коллегия ыытта.

Эҥэрдэр кыайыыта дьулуурдарын, опыттаах бөҕөстөрбүт баай техникаларын икки күннээх хапсыһыы итэҕэтиилээхтик көрдөрдө. Ол курдук, ССРС чемпионатын үрүҥ көмүс призерын Владимир Яковлевы спорт маастара Руслан Попов сылбырдатык халбарыйаат, мостиккэ туран, олус ыксата сылдьыбытын, опыттаах маастар МоисейНоговицын эҥэрдэргэ кытаанах «экзаменнары» оҥорбутун, биэстии-аҕыстыы бальнан хотон иһэн, тиһэх секүүндэлэргэ «ыраастык» быраҥхаралларын, спорт ветерана республика уон тогуллээх чемпиона Игорь Кудрявцев Камчатка бөҕөһүн Артем Пузановы 33 секүүндэнэн кэтөөн ылан «тушеҕа» уурбутун астына көрдүбүт. Киэтэн ССРС чемпионатын боруонса призера, элбэх международнай турнирдар кыайыылаахтара Артур Константинов чахчы үрдүк кылаастаахтык туран үгүс көрөөччүнү уоран. Кини утарылаһааччыларын партерга ордук сабырыйар, туппутун ыһыгыстыбат, икки өттүнэн охсон, хаберыйан бөрт кэбэҕэстик сууллартыыр уонна түмүгэр ыраастык уурар.

Оройуоммут спортивнай аатын спорт маастара Кирилл Захаров уонна маастарга кандидат Константин Поисеев чистээхтик комускэтилэр. Урукку сылларга бириҥ дойдулаахпыт Павел Пинигин бириҥнин кыһыл көмүс медалын оройуоммут бөҕөстөрө 11 төгүл ылан туралар. Итиннэ Василий Гоголев уонна Кирилл Захаров иккилиитэ бириис кыайыылаахтарынан буолбуттара. Бу сырыыта К. Захаровка күүстээх утарсыыны Уус-Алдантан маастарга кандидат Сергей Пестряков оҥордо. Кини биир түгэннэ биһиги бөҕөспүтүн 2 баллынан хото сырыта. Ону баара республика хас да тогуллээх чемпиона Кирилл Захаров суос-соҕотохто икки атаҕыттан өрө баһан таһааран ыраастык уурар уертэ. Кини финалга спорт маастара Борис Борисовы көхтөөхтүк тустубутунан сабырыйан Павел Пинигин бириҥнин үһүс төгүлүн ылла.

Эҥэркэн бөҕөспүт Константин Поисеев финалга иккис, үһүс миэстэ иһин маастарга кандидат Геннадий Сорокины кытта көрсүһүүтүн 7:0 ахсаанныы түмүктэн, үрүҥ көмүс медалы ылары ситистэ.

Бириис хаһаайыннарыгар (ыйаах ыннарын бэрэдэтиэн) Вячеслав Климовскай, Владимир Яковлев, Василий Стручков, Артур Константинов, Кирилл Захаров, Моисей Ноговицын, Игорь Корниенко, Рашид Зайцев, Виктор Кононенко, Игорь Кудрявцев буоллулар.

Д. ЭВЕРСТОВ,
Саха АССР спордун маастара.

Энергияны чуолкайдык суоттуохха

Биһиги оройуонтаа сорох тутуулар кэскиллээхтик былааннаммат буоланнар, электроэнергиянан хаачыллыыларыгар улахан мэһэйдэр үөскүүллэр. Хаһан тоҕо элбэх электроэнергияны ылыахтаахтара эрдэттэн учуоттанара буоллар, электрическэй линиилары бырайыактыырга кини провода тоҕо суон буолуохтааҕа, тоҕо кыамталаах трансформаторнай подстанция тутуллуохтааҕа барыта онно олоҕуран быһаарыллыах этэ.

Элбэхтэн бири холобур. Маралаайыга тутуллубут пекарняҕа 15 кВт кыамталаах электрическэй оборудованиены туруорарга көҥүл ылыахтарыттан сэттэ сыл аста. Объект улаҕа быйыл дьэ киирда. Оттон оборудованиеттан кыамтата аны улаатан таҕыста. Ол иһин билигин баар линия уонна подстанция электрическэй оборудованиелары электроэнергиянан сөптөөхтүк хааччыйар кыахтара суох буолла.

Ити туугу көрдөрөруй?

Бастакытынан, бырайыактыыр-сметнэй документацияҕа даннайдары сыыһа-халты биэриттэн электроэнергиянан хааччыллыы улаханнык тардыллар.

Иккиһинэн, линия тутуллуутун уонна бөҕөлөөгө реконструкциялаабыт кэскиллээх былаана саҥа тутуулар бырайыактыырсметнэй документацияларыгар учуоттамматыттан линия кыамтата наадыйыыта кыайан эпиэттэбэт буолан тахсар. Итиннэхэ сытар совхозтар үлэлэриигэр себестоимость үрдүгүн биир биричиинэтэ.

Билигин оройуонга эҥкил, онтон кэлэр сылга ханна ханнык объект тоҕо электроэнергилны ылыахтааҕын билэр киһи суох. Дьэ ол иһин кэскиллээх былаанынан дьарыктанар сулууспалар маныаха болдьоҥтону уурар кэмнэрэ кэлла.

Е. МАКАРОВ,
ДЭС үлэһитэ.

Украинскай ССР. Черкасскай уобалас Чернобаевскай оройуонун Ленин аатынан колхозтар Өрөбүл күн бырааһынныыга хайыы-үйэ үтүө үгэһинэн буолла. Партийнай, профсоюзнай уонна комсомольскай тэриллэлэр көҕүлэһиннэриэн колхоз түөрт салаалаах олохтоохторо хомуур үлэтэ үмүрүйбүтүн кэнэ кыайыылаахтары эҥэрдэлии, концерт көрө, конкурстарга кытта мусталлар.

Снимокка: кулинарияҕа күөхтэйиэ. Манна дьиэ хаһаайкалара бэйэлэрин аһы астыыр маастарыстыбаларынан күрэх ыытыллыбыт, оттон үгүстэр астыырга үөрэнэллэр.

И. Волчков фотота. ССТА фотохрониката.

БИҺИЭХЭ ЭППИЭТТИИЛЛЭР

Редакцияҕа сурук кирбитэ. Онно Чурапчытааҕы дизельнэй электростанцияҕа электромонтерунан үлэлиир А. Н. Местникова уолун оҕо садыгар ылбатахтарын, оттон кини аҥардас иҥэ буолан оҕотун хаппа да хаалларар сиргэ суоҕун, үлэтигэр ылдьа сылдьара көҥүлэммэтин туһунан суруйбута. Сурук оройуоннааҕы үөрах салаатыгар ирдэбилгэ ыытыллыбыта. Онуоха оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕо учреждениеларын инспектора М. И. Чичигинарова маныык эппиэти ыытта:

«А. Н. Местникова дьиэтээҕи балаһыанньатын кытта билсэн баран, кырдьык кини уола Рома салгыы соҕотох сылдьара сатамматынан 1 №-дээх оҕо садыгар көрөр киһилээҕинэн таһаарыллыбыт атын оҕо онтугар ылылынна».

СУЛУҺУ ТУТААЧЧЫЛАР

Мурманскай уобалас олохтоохо И. Сударкин муора сулустарын тутуунан, оҥу чочуйуунан хаһыс да сылын дьарыктанар. Кинилэр, аҕыйах киһи, уочараттаах сезонтаа 30 тыһыынча кэриҥэ сулуһу туттулар. Олортон дьикти сувенирдары оҥороллор. Маҕаһыынтаа тахсыахтарыгар диэри хас биирдэлэрэ 14-түү операцияны аһаллар.

Бу сэдэх үлэҕэ ученайдар хонтуруоллаһыннарынан «Мурманскай» госпромхоз дьарыктанан эрэр. 20-лии сардаҥалаах садах сулустары бултуур бобуулаах.

(ССТА).

Редакторы солбуйаччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. Заказ 121. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3687 экз.